

عن علي بن الحسين عليه السلام قال:

﴿لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَبُوهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ﴾

الكافي، جلد ۱، صفحه ۳۵

امام خامنه‌ای مدظله العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی،
وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

اثبات انحصار مقام ولایت در امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام

شناسنامه مطلب	
e-b-1	کد مطلب
بلاغت / قصر	موضوع
کلام / امامت	موضوع مرتبط
علمی / ادبیات عربی / بلاغت / تحقیقی پژوهشی / جواهر البلاغة / مثال و تطبیق	رده
إنّما، أنما، ادات حصر، حصر حقیقی، ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام، حیات دنیا، فخر رازی	برچسب
پاورقی‌های حاوی استدراک از حجة الاسلام آقای قراری است.	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی نمو

nomov.ir

یکی از اداتی که برای حصر به کار می‌رود کلمه «إِنَّمَا» است که بر اساس لغت دلالت بر حصر دارد؛ مگر در موارد قیام قرینه بر اراده مبالغه، مانند: إِنَّمَا الْفَقِيهُ زَيْدٌ یا مانند إِنَّمَا زَيْدٌ مُصْلِحٌ.

بر این اساس آیه شریفه «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»^۱، به حسب قاعده دلالت بر حصر دارد. چه آنکه می‌فرماید: مولای شما، خدا و رسول و آنانی هستند که در حال نماز و رکوع صدقه می‌دهند و این آیه مبارکه یکی از بهترین ادله برای اثبات ولایت عامه امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام است، زیرا در این آیه امیرالمؤمنین قرین خدا و رسول قرار گرفته و همان ولایت خدا و رسول برای ایشان هم اثبات می‌گردد، بعلاوه اینکه حصر در آیه نیز حصر حقیقی است.

اما متأسفانه فخر رازی به خاطر عنادی که دارد در تفسیرش به این آیه که می‌رسد اشکال می‌کند که شیعه ادعا نموده‌اند که این آیه دلالت دارد بر ولایت علی علیه‌السلام و حال آنکه این ادعا مردود است به دو دلیل اولاً شأن نزول این آیه در مورد علی علیه‌السلام نیست بلکه هرکسی را که چنین اوصافی داشته باشد شامل می‌شود و ثانیاً بر فرض قبول این مطلب که شأن نزول این آیه علی علیه‌السلام است باز هم ادعا ثابت نمی‌شود چراکه «إِنَّمَا» دلالت بر حصر ندارد کما اینکه در آیه دیگر آمده «إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ»^۲ و مسلم است که حیات دنیا منحصر در لهو و لعب و امثال ذلک نیست بلکه در حیات دنیا ده‌ها کار خیر وجود دارد فلذا «إِنَّمَا» دلالتی بر حصر ندارد.^۳

پاسخ اولاً به اتفاق شیعه و سنی این آیه در شأن امیرالمؤمنین علیه‌السلام نازل گردیده.

و ثانیاً مرحوم محقق خویی به اینکه گفته شده این آیه به دلیل آیات دیگر دلالت بر حصر ندارد دو جواب داده‌اند، یک جواب نقضی و یک جواب حلّی.

^۱ (المائدة: آیه ۵۵)

^۲ (المحمد: آیه ۳۶)

^۳ . تفسیر رازی، فخر رازی، ج ۱۲، ص ۲۵.

جواب نقضی: اشکالی را که شما در «إِنَّمَا» مطرح کردید، در ارتباط با بعض از آیات دیگر هم مطرح است، مانند: «و ما الحياة الدنيا الا لعب و لهو»^۱ که ترکیب این جمله ظهور قوی در حصر دارد. حال هر هر جوابی را که شما در ارتباط با این آیه بدهید ما هم در اینجا می‌دهیم.

جواب حلی: (جواب حلی مرحوم محقق خویی در ارتباط با آیه «إِنَّمَا الحياة الدنيا لعب و لهو» است) ایشان می‌فرمایند: گاهی حیات به دنیا اضافه می‌گردد؛ مانند: «ما هي الا حياتنا الدنيا نموت و نحيا»^۲ که مراد حیات در این دنیا است؛ و گاهی دنیا صفت برای حیات قرار می‌گیرد به معنی حیات دانیه. که در بسیاری از آیات دنیا به همین شکل مطرح گردیده.

به این معنای دوم گاهی حیات دنیا در مقابل حیات اخروی در نظر گرفته می‌شود که مراد این می‌شود که حیات دنیا در مقابل حیات آخرت، پست است.

و گاهی حیات دانیه در مقابل حیات راقیه است، به این معنا که در همین دنیا، حیات بعضی پست و حیات بعضی عالی است، مانند حیات اولیاء الله در مقابل حیات اعداء الله.

حال در آیه «إِنَّمَا الحياة الدنيا لعب و لهو» مراد حیات دانیه است در مقابل حیات عالی، به این معنا که حیات دانیه در دنیا غیر از لعب و لهو نخواهد بود و لذا استفاده انحصار از آن مشکلی ندارد؛ بعلاوه اینکه در آیه شریفه إِنَّمَا بَكَارَ رَفْتَهُ نَهْ إِنَّمَا و معلوم است که انما بالفتح دلالت بر حصر ندارد.^۳

^۱ (الانعام: آیه ۳۲)

^۲ (الباقیة: آیه ۲۴)

^۳ در کلام شریف الهی چنین موردی به نظر نرسید و در آیه شریفه نیز دنیا صفت برای حیات است و نه مضاف الیه.

^۴ محاضرات فی أصول الفقه (طبع مؤسسة احیاء آثار السید الخوئی)، ج ۴، ص: ۲۹۲

^۵ در آیه ۲۰ از سوره حدید انما با فتح به کار رفته است اما در آیه ۳۶ سوره محمد (ص) با کسر استعمال شده است. البته برخی انما بالفتح را نیز از ادوات حصر می‌دانند. رجوع شود به مغنی اللیب، ج ۱، ص: ۳۹